

Magyarország Alkotmánybírósága
1015 Budapest, Donáti u. 35-45.

Ügyszám: IV/662-1/2021.

Tárgy: alkotmányjogi panasz
a Kúria Pfv.VI.20.149/2020/5. sorszám alatt hozott ítéletével szemben

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám: IV/00662-2/2021	
Érkezett: 2021 MÁJ 14.	
Példány: 1	Kezelőiroda:
Melléklet: 8 db	<i>Ju'</i>

Tisztelt Alkotmánybíróság!

Alulírott Váczi Ügyvédi Iroda

mint

1.) mellékelten csatolt meghatalmazással igazolt jogi képviselője az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja és az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján az alábbi

alkotmányjogi panaszt

terjesztem elő:

Kérem a T. Alkotmánybíróságot, hogy állapítsa meg a Kúria Pfv.VI.20.149/2020/5. számú ítéletének alaptörvényellenességét és azt az Abtv. 43. § (1) bekezdés alapján semmisítse meg, mivel az ítélet sérti az XXVIII. cikk (1) bekezdésében deklarált tisztességes eljáráshoz való jogot.

Az Abtv. 52. § (5) bekezdésére és 57. § (1a) bekezdésére, valamint az Alkotmánybíróság ügyrendjéről szóló 1001/2013 (II. 27.) Tü. határozat 36. § (2) bekezdésére tekintettel kijelentem, hogy a jelen alkotmánybírósági ügyben előterjesztett alkotmányjogi panasz indítványomban szereplő személyes adatok nyilvánosságra hozatalához nem járulok hozzá.

Indokolás:

1. A tényállás összegzése, pertörténet

Indítványozó 2017. október 31. napján kereseti kérelmet terjesztett elő szerződés érvényességének megállapítása iránt a Pesti Központi Kerületi Bíróságon. Kérte annak megállapítását, hogy a Magyar Állam alperes, mint eladó, valamint Indítványozó között a [REDACTED] hrsz. alatt felvett ingatlanra vonatkozóan érvényes adásvételi szerződés jött létre. Előadta, hogy 2016. március 16. napján termőföld árverésen termőföldet vásárolt. Az ingatlan vételára 1.750.000 Ft volt, amelyet hiánytalanul megfizetett eladó részére. A vételár kifizetését követően az adásvételi szerződés a Nemzeti Földalap, mint a Magyar Állam képviselője megkötötte vele, majd a szerződés az illetékes önkormányzatnál kifüggesztésre került. Az elővásárlásra jogosultak sorrendjében két másik személyt előzött meg Indítványozó, majd ezután záradékolásra került a szerződés. Az eladó a szerződést benyújtotta az illetékes földhivatalba, amely tulajdonjog bejegyzésre irányuló kérelmet a földhivatal elutasította, tekintettel arra, hogy a tulajdonba adásra vonatkozó nyilatkozat benyújtására vonatkozó 6 hónapos határidő eltelt. Ezt követően az NFA levelet küldött Indítványozó részére, melyben előadta, hogy a megkötött adásvételi szerződés érvénytelen.

A Pesti Központi Kerületi Bíróság 2019. március 1. napján kelt, 18.P.54.940/2017/34. számú ítéletével Indítványozó keresetének helyt adott és ítéletével pótolta a tulajdonjog bejegyzéséhez szükséges nyilatkozatot. Indokolásában az elsőfokú bíróság kifejtette, hogy a jogvita eldöntése szempontjából relevanciával bíró jogi tények köre megnyugtatóan teljes körűen megállapítható volt a rendelkezésre álló iratok és a felek nyilatkozatai alapján. Az indokolásában hivatkozott az elsőfokú bíróság az érvénytelenség jogkövetkezményeire, valamint a polgári jog alapelveire is.

Alperes az ítélet ellen 2019. március 11. napján fellebbezést terjesztett elő, amelyben kérte az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését és új határozat hozatalára történő utasítást. Az elsőfokú bíróság ítéletében arra a következtetésre jutott, hogy az alperes az adásvételi szerződés megkötése előtt tanúsított magatartása alapján nem kellő gondossággal járt el.

Alperesi álláspont szerint az elsőfokú bíróság ez irányú döntése sérti a kérelemhez kötöttség elvét, ugyanis a bíróság az alperes adásvételi szerződés megkötését megelőző eljárását értékelte annak ellenére, hogy a felek nem ebben határozták meg a jogvita keretét és az alperes érdemi ellenkérelmében és előkészítő irataiban foglaltakról érdemi döntést nem hozott.

Indítványozó 2019. szeptember 16. napján fellebbezési ellenkérelmet terjesztett elő, melyben kérte elutasítani alperesi fellebbezést, tekintettel arra, hogy az minden ténybeli és jogbéli alapot nélkülöz.

A Fővárosi Törvényszék 2019. szeptember 24. kelt, 52.Pf.632.429/2019/4. számú ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta, az ingatlanügyi hatóság megkeresésére irányuló kereseti kérelmet elutasította és az alperes tūrésre kötelezését mellőzte. Indokolásában kifejtette, hogy az elsőfokú bíróság a szükséges körben lefolytatott bizonyítás eredményeként rendelkezésre álló valamennyi adat és bizonyíték ismeretében az irányadó tényállást állapította meg, és a jognyilatkozat pótlása iránti kereseti kérelem tekintetében az abból levont jogi következtetése és ítéleti döntése is helytálló, anyagi vagy eljárási szabályt nem sértett. A másodfokú bíróság szerint az alperesi érdemi ellenkérelem érvénytelenségi kifogásnak minősült, ami megalapozatlan volt. Amennyiben azonban az alperes ilyen kifogást a perben nem terjesztett volna elő, abban az esetben is az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetben kért alperesi jognyilatkozatot megalapozottan pótolta, hiszen ilyen kifogás hiányában a peres felek között létrejött adásvételi szerződést mindenképpen érvényesnek kell tekinteni, amelynek alapján az alperes a keresetben kért jognyilatkozat kiadására lett volna köteles, azt ebben az esetben alappal nem tagadhatta meg. Helytállóan utalt az elsőfokú bíróság arra is, hogy az alperes alaptalanul hivatkozott a közte és egy másik, sorsolás útján kiválasztott elővásárlásra jogosult között utóbb létrejött adásvételi szerződés hatálytalanságának megállapítása iránti per felperes általi megindításának szükségességére, hiszen ez utóbbi szerződést megelőzően a perbeli ingatlan vonatkozásában már a peres felek között egy, az alperes által záradékkal ellátott adásvételi szerződés létrejött, az illetékes ingatlanügyi hatósághoz a felperes tulajdonjogának bejegyzése érdekében benyújtásra került, és a bejegyzési eljárás még jogerősen nem zárult le.

A másodfokú bíróság ítélete ellen alperes 2019. november 5. napján felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő, melyben elsődlegesen kérte az elsőfokú és másodfokú ítéletek hatályon kívül helyezését és új határozat meghozatalát, másodlagosan pedig ezen ítéletek hatályon kívül helyezését és új eljárásra történő utasítást. A felülvizsgálati kérelem ellen Indítványozó 2020. november 17. napján felülvizsgálati ellenkérelmet terjesztett elő, melyben kérte az ítéletek helybenhagyását és a felülvizsgálati kérelem elutasítását.

A Kúria 2020. november 24. napján kelt, Pfv.VI.20.149/2020/5. számú ítéletével a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, egyben Indítványozó kereseti kérelmét elutasította. Indokolásában kifejtette, hogy a felperes érdeksérelme a Ptk. 6:223. § alapján lett volna elhárítható, az elővásárlási jog jogosultjának jogsérelmét a szerződés releváns hatálytalanságának megállapítása és ennek a jogkövetkezményeinek a levonása orvosolja. Tekintettel arra, hogy az adásvételi szerződésbe a nyilatkozata alapján az elővásárlásra jogosult lépett be és ennek a szerződésnek a vele szembeni hatálytalanságának a megállapítását a felperes a Ptk. 6:223. §-a szerint nem kérte, hatályos szerződés a peres felek között nincs. Ebből eredően az alperest a Ptk. 6:184. § alapján sem terhelte a szerződés alapján a kért jognyilatkozat megtételének kötelezettsége.

2. A megtámadott ítélet jogerős volta

A Kúria ítéletével szemben fellebbezésnek, mint rendes jogorvoslatnak helye nincs, így az a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. tv. 358. § (2) bekezdése értelmében – *Az a határozat, amely ellen nincs helye fellebbezésnek, a kihirdetésével emelkedik jogerőre* – jogerős. Az Abtv. 27. § b) pontjában szereplő befogadhatósági feltétel – *„az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette”* – teljesül.

Tájékoztatom a T. Alkotmánybíróságot arról, hogy az ügyben más rendkívüli jogorvoslati eljárás – perújítás, jogorvoslat a törvényesség érdekében – kezdeményezésére nem került sor.

3. Az alkotmányjogi panasz előterjesztésére nyitva álló határidő betartása

Előadom, hogy a fejlécben található ügyszám alatt alkotmányjogi panaszt terjesztettem elő, amely a T. Alkotmánybíróság részére 2021. március 23. napján érkezett meg. Ennélfogva az indítvány benyújtására az Abtv. 30. § (1) bekezdésében foglalt követelménynek – *„[a]z alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül [...] lehet írásban benyújtani”* – az alkotmányjogi panasz megfelelt.

Jelen alkotmányjogi panaszt – figyelemmel a T. Alkotmánybíróság hiánypótlási felhívására – egységes szerkezetbe foglalva terjesztem elő, elhagyva a korábbi beadványban foglaltakat.

4. Az indítványozó közvetlen érintettsége

Indítványozó az alkotmányjogi panasszal megtámadott jogerős ítélet felperese volt, akinek személyét a Kúria döntése közvetlenül érintette.

5. Az Alaptörvényben biztosított jog sérelme

5.1. Indokolási kötelezettség, mint a tisztességes eljáráshoz való jog része

Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerint:

„Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

A jogállam fogalma elképzelhetetlen a jog által felállított, független és pártatlan bírósághoz fordulás joga nélkül, amely megfelel a tisztességes eljáráshoz való jog által támasztott követelményeknek.

Az indokolási kötelezettség nem csupán egy formális követelmény, hanem sokkal inkább annak a biztosítéka, hogy a hatóság vagy bíróság az adott ügyben körültekintően döntsön. Az indokolásnak éppen ezért tartalmaznia kell a döntés lényeges ténybeli és jogi alapjait, továbbá a döntés meghozatala során figyelembe vett egyéb tényezőket. Azon kérdés eldöntése, hogy milyen részletesnek kell lennie az indokolásnak, és hogyan kell azt közölni, az adott szerv kompetenciája. A bíróság az indokolás terjedelmét mindig az adott döntésnek megfelelően határozza meg, tekintettel az indokolási kötelezettség céljára, amely tulajdonképpen a döntés kiértékelése az érintett személy számára.

Megjegyzendő továbbá, hogy a hatóság indokolási kötelezettsége szorosan összefügg a bírósági felülvizsgálat lehetőségével. A hatékony bírósági felülvizsgálathoz ugyanis elengedhetetlen, hogy a bíróság tudatában legyen azoknak az indokoknak, melyekre alapítva a hatóság a döntését meghozta.

Az indokolási kötelezettség megfelelő teljesítésének azonban nem csupán instrumentális értéke van (a jogorvoslati jog gyakorlásának megkönnyítése), hanem önmagában véve is értéket hordoz: az emberi méltósághoz való jogból levezethető, hogy azok számára is érthetőnek kell lennie az ítéletnek, akiknek eljárásjogi okokból már nincs lehetőségük jogorvoslat benyújtására. Egy demokratikus politikai közösség minden tagjának joga van tudni, hogy a közhatalmat gyakorló szervek milyen indokok alapján hoztak öt érintő döntést (az igazolás kultúrája).

Az indokolási kötelezettség az Emberi Jogok Európai Egyezményében meghatározott tisztességes eljáráshoz való jognak is a része. Az Alkotmánybíróság korábban már megvizsgálta az Egyezmény és az Alaptörvény rendelkezései viszonyát.¹ Ennek nyomán megállapította, hogy az Egyezmény 6. és 7. Cikke, valamint az Alaptörvény XXVIII. cikk (1)-(2) és (4) bekezdése szabályozási alapjait tekintve összevethetők. Az Egyezmény 6. Cikk 1. bekezdésének első mondata értelmében: *„Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában, illetőleg az ellene felhozott büntetőjogi vádak megalapozottságát illetően.”* Ennek tartalmilag - némi eltéréssel - megfelel az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdése. Az Egyezmény 6. Cikk 2. bekezdése szerint: *„Minden bűncselekménnyel gyanúsított személyt mindaddig ártatlannak kell vélelmezni, amíg bűnösségét a törvénynek megfelelően meg nem állapították.”* Az ennek megfelelő alapjogi rendelkezést az Alaptörvény XXVIII. cikk (2) bekezdése tartalmazza. Az Egyezmény 7. Cikkének 1. bekezdése fogalmazza meg a *nullum crimen sine lege*, illetve a *nulla poena sine lege* elvet a következőképpen: *„Senkit sem szabad elítélni olyan cselekményért vagy mulasztásért, amely elkövetése idején a hazai vagy nemzetközi jog alapján nem volt bűncselekmény. Ugyancsak nem lehet a bűncselekmény elkövetése idején alkalmazható büntetésnél súlyosabb büntetést kiszabni.”* Ennek megfelelő alapjogot az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdése biztosít.

Ahogy arra az Alkotmánybíróság is korábban utalt², az Emberi Jogok Európai Bírósága az indokolt bírói döntéshez való jogot az Egyezmény 6. Cikkében foglalt tisztességes tárgyaláshoz való jog részének tekinti. E jog pontos tartalma a Bíróság elmúlt évtizedek során számos döntésében kimunkált, széleskörű gyakorlatából olvasható ki. E körben a Bíróság kiindulópontja az, hogy a bírói döntésekkel szemben valamennyi demokratikus jogállamban elvárható az objektivitás és az átláthatóság, ami egyfelől elejét veszi az önkényes hatósági és bírósági döntéshozatalnak, másrészt erősíti a bírósági döntéshozatalba vetett közbizalmat, és a bírói döntések tekintélyét. (*Taxquet kontra Belgium*, 926/05.; 2010. november

¹ 30/2014. (IX. 30.) AB határozat

² Ld. 7/2013. (III. 1.) AB határozat

16.; § 90.; legutóbb megerősítve: *Shala kontra Norvégia*, 15620/09.; 2012. július 10.; § 29.) A Bíróság következetes gyakorlata szerint a tisztességes eljárás és a jogállamiság elvéhez tartozik az a követelmény, hogy a bíróságok a döntéseik alapjául szolgáló indokokat kellő részletességgel mutassák be. (*Suominen kontra Finnország*, 37801/97.; 2003. július 1.; § 34.; legutóbb megerősítve: *Vojtěchová kontra Szlovákia*, 59102/08.; 2012. szeptember 25.; § 35.) A Bíróság olvasatában az adott bírói döntés természete, és az alapul fekvő egyedi ügy körülményei határozzák meg, hogy milyen terjedelmű és mélységű indokolás elégíti ki az indokolási kötelezettség egyezménybeli követelményét. Ebből következően az indokolt bírói döntéshez fűződő jog megsértését kizárólag az alapul fekvő egyedi ügy összes körülményeinek vizsgálatát követően lehet megítélni. (*Tatishvili kontra Oroszország*, 1509/02.; 2007. február 22.; § 58.; *Grădinar kontra Moldova*, 7170/02.; 2008. április 8.; § 107.; legutóbb megerősítve: *Sholokhov kontra Örményország és Moldova*, 40358/05.; 2012. július 31.; § 67.) Éppen ezért elképzelhető, hogy valamely részletkérdésre vonatkozó indokolás teljes elmaradása nem, míg egy lényegesebb kérdésre vonatkozó hiányos indokolás viszont az Egyezmény 6. Cikkében biztosított jog megsértését idézi elő.

A Bíróság az indokolások fogyatékoságának foka tekintetében kijelölte azt a határvonalat, amely elválasztja az Egyezménynek megfelelően indokolt határozatokat az Egyezményt sértő hiányos vagy fogyatékos indokolást tartalmazó határozatoktól. Ennek során a Bíróság elvi élel szögezte le, hogy az indokolt hatósági döntéshez való jog semmiképpen sem jelentheti azt, hogy az ügyben eljáró bíróságot a felek valamennyi érvelése tekintetében részletes indokolási kötelezettség terhelné. (*Hiro Balani kontra Spanyolország*, 18064/91.; 1994. december 9.; § 27.; *Ruiz Torija kontra Spanyolország*, 18390/91.; 1994. december 9.; § 29.; *García Ruiz kontra Spanyolország*, 30544/96.; 1999. január 21.; § 26.; *Hirvisaari kontra Finnország*, 49684/99.; 2001. december 25.; § 30.; legutóbb megerősítve: *Sholokhov kontra Örményország és Moldova*, 40358/05.; 2012. július 31.; § 67.) A Bíróság ugyanakkor azt is elvi élel mondta ki, hogy a döntéssel szemben feltétlen elvárás, hogy a bíróság az ügy lényegi részeit a szükséges alaposítással vizsgálja meg, és erről a vizsgálatáról a határozatának indokolásában is adjon számot. A Bíróság álláspontja szerint nem felel meg az Egyezmény 6. Cikkében foglalt elvárásnak, ha a felülbírálati bírói fórum az alsóbb fokú bíróságnak az ügy lényegi kérdései tekintetében kifejtett érveit további vizsgálat és a vizsgálat indokainak előadása nélkül hagyja helyben. (*Helle v. Finnország*, 20772/92.; 1997. december 19.; § 60.; *Karakasis v. Görögország*, 38194/97.; 2000. október 17.; § 27.; *Boldea v. Románia*, 19997/02.; 2007. február 15.; § 30.; *Tacquet v. Belgium*, 926/05.; 2010. november 16.; § 91.; legutóbb megerősítve: *Vojtěchová v. Szlovákia*, 59102/08.; 2012. szeptember 25., § 35.) A Bíróság az indokolási kötelezettség teljesítésének vizsgálatakor figyelemmel van arra is, hogy az indokolás hiánya vagy fogyatékosága valamely fél írásban megfogalmazott, világosan és pontosan körülírt kérdését érinti-e. (*Hiro Balani kontra Spanyolország*, 18064/91.; 1994. december 9.; § 28.; *Ruiz Torija kontra Spanyolország*, 18390/91.; 1994. december 9.; § 30., legutóbb megerősítve: *Ilyadi kontra Oroszország*, 6642/05.; 2011. május 5.; § 44.)

Az Egyezmény jogvédelmi rendszerében a bírói döntéseknek a tisztességes eljárás által megkövetelt indokolása iránti igény egyfelől szoros összefüggésben áll a jogorvoslathoz fűződő joggal, ugyanis e jog hatékony gyakorlására kizárólag a bíróság döntését alátámasztó indokok ismeretében nyílik valódi lehetőség. (Erről lásd: *Baucher kontra Franciaország*, 53640/00.; 2007. július 24., §§ 47-51.) Másfelől szoros összefüggés mutatkozik az indokolási kötelezettség teljesítése, és a tisztességes eljáráshoz fűződő jogból fakadó azon alkotmányos igény között, hogy az eljárásban szereplő fél meghallgatást nyerhessen, azaz kérelmét a bíróság megvizsgálja. (Erről lásd: *Shala v. Norvégia*, 15620/09.; 2012. július 10., § 29.) Ennek oka az, hogy kizárólag a kellő alaposítással indokolt bírói határozatból tűnhet ki, hogy az ügyet eldöntő bíróság ténylegesen figyelembe vette-e a felek által előterjesztett bizonyítékokat és érveket.

Az indokolási kötelezettség az Európai Unió jogában is meghatározó alapelvnek számít, azon kevés követelmény közé tartozik, amely kifejezett alapszerződéses rendelkezésen alapul.³ Ennek értelmében kötelező meghatározni azokat az indokokat, melyeken a közösségi aktus nyugszik, egyben közzé is kell tenni őket. A kötelezettség terjedelme az adott egyedi ügy körülményeitől függ. Annak elbírálásához, hogy a hatóság eleget tett-e ezen kritériumnak, a Bíróságnak olyan tényezőket kell vizsgálnia, mint az intézkedés tartalma, az indokok természete, vagy a felek érdeke. Az indokolásnak nem kell kiterjednie valamennyi tényre és jogszabályra, a hatóság feladata ugyanis eldönteni, hogy melyek a lényegesek.

A bíróság által kihirdetett ítéletet indokolni kell. Az ítélet indokolása írásban történik, a bíróság köteles az ügyfél által felvetett valamennyi érvre kitérni, amelyek a meghozott döntést igazolják. Ezen kötelezettség terjedelme az adott döntés természetétől függően változhat. Az adott indokolásnak meghatározottnak, az ügy releváns tényeihez igazodónak kell lennie, nem korlátozódhat csupán a jogszabályok meghatározott szakaszaira.

³ Ld. ECC 190 és 191. szakaszai.

Ugyanakkor, ahogyan arra az Európai Bíróság a *Ruiz Torija- ítéletben*⁴ rámutatott, nem szükséges részletesen kitérni valamennyi érvre. Az indokolásban alkalmazott jogi terminológia különösen fontos a felek számára, hogy megértsék őket. Külön figyelmet kell fordítani a más szakterületekről származó kifejezések használatára, amelyek alkalmanként jogi kontextusban már nem megfelelőek, jelentéstartalmuk megváltozhat.

Magyarországon az indokolási kötelezettség a bíróságok számára rendkívül szükségszerűen kerül meghatározásra.

A régi Pp. szerint: 221. § (1) *Az ítélet indokolásában röviden elő kell adni a bíróság által megállapított tényállást az arra vonatkozó bizonyítékok megjelölésével, hivatkozni kell azokra a jogszabályokra, amelyeken a bíróság ítélete alapszik. Meg kell röviden említeni azokat a körülményeket, amelyeket a bíróság a bizonyítékok mérlegelésénél irányadónak vett, végül utalni kell azokra az okokra, amelyek miatt a bíróság valamely tényt nem talált bizonyítottnak, vagy amelyek miatt a feljánlott bizonyítást mellőzte.*

Az új Pp. szerint: 346. § (5) *A jogi indokolás tartalmazza az ítélet alapjául szolgáló jogszabályokat és szükség esetén azok értelmezését, a megállapított tényekre vonatkozó bizonyítékokat azokkal a körülményekkel együtt, amelyeket a bíróság a bizonyítékok mérlegelésénél irányadónak vett, a tények megállapításának egyéb körülményeit, továbbá azokat az okokat, amelyek miatt a bíróság valamely tényállítást nem talált bizonyítottnak, vagy amelyek miatt a feljánlott bizonyítást mellőzte. A jogi indokolás tartalmazza azokat az okokat is, amelyek miatt a bíróság jogkérdésben eltért a Kúriának a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozatától, vagy az arra irányuló indítványt elutasította.*

Ezen kívül pedig legfeljebb a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvényre támaszkodhatunk, ami kimondja: „*A bíróság a határozatát - ha törvény másképpen nem rendelkezik - indokolni köteles.*”⁵

Magyarország Alkotmánybírósága az indokolási kötelezettséget az igazságszolgáltatással összefüggésben, a bírói függetlenség immanens elemeként határozta meg. A bírói függetlenség biztosításának alkotmányos kötelezettsége tehát a bíró ítélkező tevékenységére vonatkozik: a bíró arra nem utasítható, hogy a jogvitát miként döntse el, abban nem befolyásolható, hogy a jogszabályok előírta keretek között milyen terjedelemben és milyen körben vegyen fel bizonyítást, s a bizonyítékokat hogyan értékelje. Ugyanakkor a bírói tevékenység alapvető kritériuma, hogy a döntés - a jogszabályok által meghatározott eltérő mélységű és jellegű - indokolási kötelezettséggel jár együtt.⁶

Az eljárás tisztességének alkotmányos követelményrendszerét a 2011. december 31-éig hatályban volt Alkotmány 57. § (1) bekezdése úgy fogalmazta meg, hogy „*a bíróság előtt mindenki egyenlő, és mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat, vagy valamely perben a jogait és kötelezségeit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el.*” A tisztességes eljárás alkotmányos előírásának lényeges tartalmát tekintve 2012. január elsején hatályba lépett Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése a korábban hatályban volt Alkotmány 57. § (1) bekezdésével azonosan rendelkezik, amikor kimondja, hogy „*mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.*”⁷

Az alkotmánybírósági gyakorlat folyamánként az indokolási kötelezettség bekerült az Alaptörvény rendelkezései közé is: „*A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.*”⁸ Ezen jog nevesítése mindenképpen előrelépést jelent korábbi Alkotmányunkhoz képest, azonban az alkotmányozási folyamat deficitjeként értékelhető, hogy ez csupán a közigazgatási hatóság számára jelent *expressis verbis* kötelezettséget, a bírósági indokolás vonatkozásában a régi megoldás maradt meg, tehát az indokolási kötelezettség nem kerül külön nevesítésre a tisztességes eljáráshoz való jogon belül.

Az Alaptörvény hatályba lépése ezen alapjog tekintetében nem hozott lényegi változást. Az Alkotmánybíróság a – későbbi hasonló tárgyú döntéseinél⁹ precedensként értékelt – 7/2013. (III. 1.) AB határozatában megállapította ugyanis, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt szabály értelmezésekor - az Alkotmánnyal fennálló tartalmi és kontextuális egyezés okán - irányadónak tekinti a tisztességes eljáráshoz fűződő alapvető joggal kapcsolatban kimunkált korábbi alkotmánybírósági gyakorlatot.

⁴ Ld. *Ruiz Torija v. Spain* judgement of 9 December 1994.

⁵ 2011. évi CLXI. törvény 13. § (1) bekezdés

⁶ Vö. 54/2001. (XI. 29.) AB határozat

⁷ Ld. 7/2013. (III. 1.) AB határozat

⁸ Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésének második mondata.

⁹ Ld. többek között: 3007/2016. (I. 25.) AB határozat; 3051/2016. (III. 22.) AB határozat; 3065/2016. (IV. 11.) AB határozat; 3075/2016. (IV. 18.) AB határozat; 3084/2016. (IV. 18.) AB végzés

Ezen döntésében rámutatott arra, hogy „[...] az Alkotmánybíróság által vizsgált, az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében rejlő indokolási kötelezettség alkotmányos követelménye a bíróság döntési szabadságának abszolút korlátját jelenti, nevezetesen azt, hogy döntésének indokairól az eljárási törvényeknek megfelelően szükséges számot adnia. Az indokolási kötelezettség alkotmányjogi értelemben vett sérelme az eljárási szabály alaptörvény-ellenes alkalmazását jelenti. A tisztességes eljárásból fakadó elvárás tehát az eljárási szabályok Alaptörvénynek megfelelő alkalmazása, ami a jogállami keretek között működő bíróságok feladata. Az eljárási törvény rendelkezéseire is figyelemmel, a tisztességes eljárás alkotmányos követelménye a bírói döntésekkel szemben azt a minimális elvárás mindenképpen megfogalmazza, hogy a bíróság az eljárásban szereplő feleknek az ügy lényegi részeire vonatkozó észrevételeit kellő alapossággal megvizsgálja, és ennek értékeléséről határozatában számot adjon. Ennek megítéléséhez az Alkotmánybíróság vizsgálja a jogvita természetét, az alkalmazandó eljárási törvény rendelkezéseit, a felek által az adott ügyben előterjesztett kérelmeket és észrevételeket, valamint az ügyben választ igénylő lényeges kérdéseket.”

Hangsúlyozandó, hogy az Alkotmánybíróság a rendes bíróságoktól eltérően nem a felülbírálatra alkalmaság szempontjából vizsgálja a bíróságok indokolási kötelezettségének teljesítését, és tartózkodik attól, hogy jogági dogmatikához tartozó kérdések helytállóságáról, illetve törvényességéről, avagy kizárólag törvényértelmezési problémáról állást foglaljon.¹⁰ Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság nem vizsgálja azt sem, hogy az indokolásban megjelölt bizonyítékok és megjelenő érvek megalapozottak-e, mint ahogy azt sem vizsgálja, hogy a jogalkalmazó helytállóan értékelte-e az eljárásban beszerzett bizonyítékokat és előadott érveket, vagy a konkrét ügyben a bírói mérlegelés eredményeként megállapított tényállás megalapozott-e. A tényállás megállapítása, a bizonyítékok értékelése és mérlegelése ugyanis az eljárási jogi szabályokban a jogalkalmazó számára fenntartott feladat.¹¹

Az Alkotmánybíróság 3173/2015. (IX. 23.) AB határozatában megállapítja, hogy a kirívó jogértelmezési hibára, egyfajta contra legem értelmezésre alapozott bírósági ítéletek a tisztességes eljárás követelményének sérelmét eredményezhetik.¹²

Az indokolási kötelezettség alkotmányos minimuma két alapvető követelményt támaszt a bíróságokkal szemben a felek által előterjesztett, az ügy lényeges kérdéseit érintő észrevételeket, bizonyítékokat érintően. A bíróságnak egyfelől figyelembe kell vennie, azaz mérlegelnie kell ezeket az észrevételeket. Másfelől, a mérlegelés eredményének indokairól számot kell adnia a döntésében. Az előbbi követelmények tényleges érvényesüléséről pedig csak akkor beszélhetünk, ha azok az írásba foglalt bírói indokolásból egyértelműen kitűnnek.

Az indokolási kötelezettség alkotmányjogi értelemben vett sérelme a fentiek alapján tehát alkotmányjogi panasz alapján bírósági döntés megsemmisítéséhez vezethet.

A tárgykörben legutóbb hozott, a panasznak helyt adó döntésében – 3007/2016. (I. 25.) AB határozat – pontosan ezen gondolatmenet alapján nyilvánított alkotmányellenesnek a testület egy bírósági döntést.

5.2. A bírói döntés által okozott alapjogsérelem

Az Alkotmánybíróság a 30/2014. (IX. 30.) AB határozatában azt is megállapította, hogy a bíróságok indokolási kötelezettségéből nem következik a felek által felhozott minden észrevétel egyenként való megcáfolási kötelezettsége, különösen nem az indítványozó szubjektív elvárásait kielégítő mélységű érvrendszer bemutatása.

Ugyanakkor az indítványozó álláspontja szerint minimális követelmény, hogy az eljáró bíróság ítéletének indokolásában legalább rámutasson arra, hogy a beszerzett bizonyítékok közül mit és miért fogadott el vagy nem fogadott el, illetve miért utasított el egyes bizonyítási indítványokat.

Alapvető fontosságú továbbá, hogy az egyes tényálláselemek logikai kapcsolatban álljanak az egyes bizonyítékokkal, azaz az indokolásból követhető legyen, hogy mi alapján jutott el a bíróság egy adott következtetésre a tényállás tekintetében, mire alapított egy adott tényt.

A Kúria ítéletében azzal okozza a tisztességes eljáráshoz való jog és ezen belül az indokolási kötelezettség megsértését, hogy Indítványozó ügyben elfoglalt jogi helyzetét, valamint a velem szemben elővásárlási jogot gyakorló személy jogi helyzetét felcseréli és ennek nem adja indokát, noha ez nem elhanyagolható a jelen eljárásban. A Kúria érvelése hibás, hiszen az elővásárlási jog megsértésének ügyében nem kellett volna Indítványozónak pert indítania, hanem a valódi elővásárlási jogával élő személynek.

¹⁰ 3003/2012. (VI. 21.) AB végzés

¹¹ 3237/2012. (IX. 28.) AB végzés; 3309/2012. (XI. 12.) AB végzés

¹² 3173/2015. (IX. 23.) AB határozat

A hatálytalansági pert nem az eredeti vevőnek kell indítania, hanem Indítványozóval, mint szerződéses vevővel szemben elővásárlási jogot bejelentő személynek. A Kúria által felsorolt jogforrások egyértelműen ezt nyilvánítják ki.

A jelen esetben a támadott ítélet indokolása nem felel meg ezen kívánalomnak.

6. Az alapjogsérelem bírói döntést érdemben befolyásoló jellege, illetve alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés volta

Az Abtv. 29. §-a értelmében az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának feltétele, hogy az abban megjelölt alaptörvény-ellenesség a bírói döntést érdemben befolyásolja, vagy a panasz alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. Az Abtv. szerint e két feltétel alternatív, álláspontom szerint jelen ügyben mindkettő megvalósul.

6.1. Az alapjogsérelem bírói döntést érdemben befolyásoló jellege

A tisztességes eljáráshoz való jog sérelme a fent bemutatottak szerint a jelen ügyben eljáró Kúria nem megfelelő ítéleti indokolása miatt megvalósult.

Jelen esetben tehát az ítéleti indokolásból a jogértelmezés általános szabályainak megtartása mellett nem következik az indítványozót marasztaló bírói döntés, így az – a fent idézett alkotmánybírósági elvi megállapításokra is tekintettel – sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből levezetett indokolási kötelezettséget, amely az ítélet alaptörvény-ellenességét eredményezi.

6.2. Alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdések az indokolási kötelezettséggel összefüggésben

Az indokolási kötelezettség, mint eljárási jog alkotmányos védelmének kereteinek meghatározásában a T. Alkotmánybíróságnak bizonyos mérlegelési jogköre van.

Különösen indokolt lehet az, hogy a T. Alkotmánybíróság a fenti alkotmányos jogvédelmi határvonalát meghúzza ennek, mivel az Alaptörvény hatályba lépése óta csupán egy alkalommal – a fentebb már hivatkozott 7/2013. (III. 1.) AB határozatban – foglalkozott ezzel a testület.

A 2012. január 1. napját megelőzően született alkotmánybírósági határozatok hatályon kívül helyezése, illetve a 13/2013. AB határozatban foglaltak szintén az érdemi elbírálás mellett szólnak: „A korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek figyelmen kívül hagyása ugyanakkor az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén is lehetségessé vált, a szabályozás változása a felvetett alkotmányjogi probléma újraértékelését hordozhatja.”¹³

Kelt: Győr, 2021. május 12.

Tisztelettel:

Váczai Ügyvédi Iroda

Mellékletek:

- Indítványozó kereseti kérelme
- Pesti Központi Kerületi Bíróság 18.P.54.940/2017/34. számú ítélete
- Fellebbezés
- Fellebbezési ellenkérelem
- Fővárosi Törvényszék 52.Pf.632.429/2019/4. számú ítélete
- Felülvizsgálati kérelem
- Felülvizsgálati ellenkérelem
- Kúria Pfv.VI.20.149/2020/5. számú ítélete
- Ügyvédi meghatalmazás

¹³ 13/2013. (VI. 17.) AB határozat Indokolás III/2. pont, 31. bekezdés.